

DOI 10.33930/ed.2019.5007.42(10-12)-9
УДК 378.147:615.011]+001.891

**ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У
ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В
КОНТЕКСТІ ЗАПИТІВ ДЕРЖАВИ, СУСПІЛЬСТВА Й РИНКОВОГО
СЕРЕДОВИЩА**

*SPECIFICS OF TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN INSTITUTIONS OF
HIGHER PHARMACEUTICAL EDUCATION OF UKRAINE IN THE CONTEXT
OF EXPECTATIONS OF THE STATE, SOCIETY AND MARKET ENVIRONMENT*

I. О. Бут

Актуальність теми дослідження полягає у науковій проєкції на освітній процес з підготовки майбутніх фармацевтів у закладах вищої медичної (фармацевтичної) освіти України тенденцій розвитку глобального ринкового середовища, національних пріоритетів розбудови фармацевтичної галузі, а також запитів споживачів послуг.

Постановка проблеми. Серед основних тенденцій, які формують майбутнє ринку праці, зокрема й у фармацевтичній сфері, експертами визначено: технологічний прогрес; демографічні зрушення; стрімка урбанізація; зміни в глобальній економіці; дефіцит ресурсів і зміни клімату. Тож, нові реалії цивілізаційного розвитку зумовлюють необхідність дослідження особливостей професійної підготовки майбутніх магістрів фармації у контексті запитів держави, суспільства та тенденцій розвитку ринкового середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Праці О. Клімова, І. Ніженковської, Т. Реви, В. Фесенко та інших підтверджують припущення про важливість урахування у освітньому процесі з підготовки майбутніх магістрів фармації стратегічних національних пріоритетів розбудови фармацевтичної галузі, глобальних тенденцій розвитку ринкового середовища, зокрема фармацевтичного, а також очікувань споживачів щодо якості надання послуг у сфері охорони здоров'я в Україні.

Постановка завдання. Здійснити аналіз особливостей підготовки майбутніх магістрів фармації у

The relevance of the research topic lies in the scientific projection on the educational process of training future pharmacists in institutions of higher medical (pharmaceutical) education in Ukraine, trends in the development of the global market environment, national priorities for the development of the pharmaceutical industry, as well as the requests of service consumers.

Formulation of the problem. Among the main trends that shape the future of the labour market, in particular in the pharmaceutical field, the experts identified: technological progress; demographic changes; rapid urbanization; changes in the global economy; scarcity of resources and climate change. Therefore, the new realities of civilizational development raise the need to study the specifics of the professional training of future masters of pharmacy in the context of the expectations of the state, society and trends in the development of the market environment.

Analysis of recent research and publications. The scientific works of O. Klimov, I. Nizhenkovska, T. Reva, V. Fesenko and others confirm the assumption about the importance of taking into account strategic national priorities for the development of the pharmaceutical industry in the educational process of training future masters of pharmacy, global trends in the development of the market environment, in particular pharmaceutical, as well as expectations consumers regarding the quality of health care services in Ukraine.

Setting objectives. To conduct the analysis of the specifics of the training of future masters of pharmacy in institutions

зкладах вищої медичної (фармацевтичної) освіти України в контексті запитів держави, суспільства й ринкового середовища.

Виклад основного матеріалу. Реалізація основних моделей розвитку глобального ринкового середовища до 2030 року (“Людина – головна цінність”, “Інновації в пріоритеті”, “Корпоративна турбота”, “Корпорації – понад усе”) створює перспективу щодо зменшення зорієнтованості на людину, її мотивів щодо самореалізації у професії, а збільшує вірогідність домінування конкурентних переваг і можливостей фахівця; застосування проривних інновацій та ідей, нових бізнес-моделей тощо.

Набуття наприкінці червня 2022 року Україною статусу кандидата на членство в Європейський Союз (ЄС) відкриває нові перспективи для держави з пришвидшення започаткованих реформ, зокрема й у фармацевтичній сфері. Такими є розроблення й уведення в дію законодавства у сфері обігу лікарських засобів відповідно до нормативно-правових актів ЄС; узгодження з європейськими стратегічних ініціатив розвитку фармацевтичної сфери України; перегляд процедури Належної виробничої практики (англ.: GMP – Good Manufacturing Practice) в контексті європейських вимог й міжнародних стандартів; активізація процесу розгляду стимулів для українського виробництва, які будуть відповідати зобов'язанням України у рамках Світової організації торгівлі та ЄС, тобто відповідати конкурентним ринковим принципам тощо.

В освітньому процесі підготовки магістрів фармації в Україні необхідно ураховувати положення Стандарту вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 22 Охорона здоров'я спеціальності 226 Фармація, промислова фармація спеціалізації 226.01 Фармація; 226.02 Промислова фармація (2022) з тим, щоб задовольнити запити головних стейкхолдерів – держави, суспільства, представників фармацевтичного ринку праці та

of higher medical (pharmaceutical) education in Ukraine in the context of the expectations of the state, society and the market environment.

Reporting the key findings. The implementation of the main models of the development of the global market environment until 2030 ('Man is the main value', 'Innovation is a priority', 'Corporate care', 'Corporations - above all') creates a perspective on reducing the orientation on a person, his/her motives for self-realization in the profession, and increases the probability of dominance of competitive advantages and capabilities of a specialist; application of breakthrough innovations and ideas, new business models, etc.

At the end of June 2022, Ukraine's acquisition of the status of a candidate for membership in the European Union (EU) opens up new prospects for the state to speed up the initiated reforms, in particular in the pharmaceutical sector. These prospects are related to the development and implementation of legislation in the field of circulation of medicinal products in accordance with EU regulations; coordination with European strategic initiatives for the development of the pharmaceutical sector of Ukraine; revision of the Good Manufacturing Practice (GMP) procedure in the context of European requirements and international standards; activation of the process of consideration of incentives for Ukrainian production, which will meet Ukraine's obligations within the framework of the World Trade Organization and the EU, i.e. meet competitive market principles, etc.

In the educational process of training masters of pharmacy in Ukraine, it is necessary to take into account the provisions of the Standard of Higher Education of the second (master's) level of the field of knowledge 22 Health care speciality 226 Pharmacy, industrial pharmacy specialization 226.01 Pharmacy; 226.02 Industrial pharmacy (2022) in order to comply with the expectations of the main stakeholders - the state, society, representatives of the pharmaceutical labour market and employers, and of course - the customers of educational services.

працедавців, й звичайно ж – замовників освітніх послуг.

Висновки. На основі аналізу особливостей підготовки майбутніх магістрів фармації у закладах вищої медичної (фармацевтичної) освіти України з'ясовано, що вони полягають в урахуванні стратегічних пріоритетів розбудови фармацевтичної галузі України, стандартизації вищої фармацевтичної освіти, вдосконалення освітньої системи з урахуванням тенденцій розвитку ринкового середовища як наслідку комплексного впливу низки змінних протидіючих чинників.

Ключові слова: державні й суспільні пріоритети розбудови фармацевтичної галузі; заклади вищої медичної (фармацевтичної) освіти; майбутні фахівці фармацевтичної галузі; розвиток фармацевтичного ринкового середовища.

Conclusions. Based on the analysis of the features of the training of future masters of pharmacy in higher medical (pharmaceutical) education institutions of Ukraine, it was found that they consist in taking into account the strategic priorities of the development of the pharmaceutical industry of Ukraine, standardization of higher pharmaceutical education, improvement of the educational system taking into account the trends in the development of the market environment as a result of a complex influence of a number of variable incompatible factors.

Keywords: state and public priorities for the development of the pharmaceutical industry; institutions of higher medical (pharmaceutical) education; future specialists of the pharmaceutical industry; development of the pharmaceutical market environment.

Актуальність дослідження. Сучасна підготовка майбутніх фахівців у закладах вищої фармацевтичної освіти в Україні зорієнтована на національні виклики, які визначають запити держави й суспільства до сформованості їх професійних компетентностей [1; 7; 8], й, водночас, на глобальні тенденції розвитку ринку праці, що без сумніву позначаються на перспективах діяльності випускників закладів вищої медичної (фармацевтичної) освіти (далі – ЗВМ(Ф)О), можливостях їх працевлаштування тощо. Передбачається, що все (чи майже усе) на ринку праці визначатимуть високі технології. І пандемія коронавірусу лише посилила тенденції, що формуватимуть ринок праці у фармацевтичній сфері вже у найближчі роки.

Постановка проблеми. Серед основних тенденцій, які формують майбутнє ринку праці, зокрема й у фармацевтичній сфері, експерти називають такі: технологічний прогрес; демографічні зрушення; стрімка урбанізація; зміни в глобальній економіці; дефіцит ресурсів і зміни клімату [3, с. 5]. Тож, нові реалії цивілізаційного розвитку зумовлюють необхідність дослідження особливостей професійної підготовки майбутніх магістрів фармації у контексті запитів держави, суспільства та стейкхолдерів, що й визначає доцільність здійснення цієї наукової розвідки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема професійної підготовки майбутніх магістрів фармації широко висвітлювалась в педагогічній науці. Так, проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахівців фармацевтичної галузі в умовах нових запитів працедавців вивчали І. Ніженковська [4], Т. Рева [9] та інші. Визначенню ролі фармацевтичного спеціаліста в суспільстві та системі охорони здоров'я надавав увагу О. Клімов [2]. Особливості перебігу освітнього процесу у ЗВМ(Ф)О в умовах пандемії COVID-19 досліджували О. Багрій-Заяць, А. Горкуненк, В. Дідух, З. Майхрук, Б. Паласюк, Ю. Рудяк [10]. Досвід упровадження європейських освітніх інновацій у вітчизняну фармацевтичну освіту узагальнив В. Фесенко [13]. Проте аналізу

особливостей професійної підготовки майбутніх магістрів фармації у контексті запитів держави, суспільства й ринкового середовища не надавалося, на нашу думку, достатньої уваги науковців й практиків.

Постановка завдання – здійснити аналіз особливостей підготовки майбутніх магістрів фармації у ЗВМ(Ф)О України в контексті запитів держави, суспільства й ринкового середовища. Для досягнення мети доцільно проаналізувати тенденції, які визначають розвиток глобального ринкового середовища, зокрема й фармацевтичного; розкрити особливості підготовки майбутніх фармацевтів у системі вищої фармацевтичної освіти у вимірах державної стратегії розвитку галузі, стандартизації вищої фармацевтичної освіти, запитів працедавців й споживачів фармацевтичних послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передусім слід зазначити, що у “Стратегії розвитку медичної освіти в Україні” (2019) [7] визначено пріоритетність досягнення цілей медичної реформи, метою якої є забезпечення громадян якісними послугами через високий рівень підготовки фахівців галузі охорони здоров'я [7, с. 5]. Досягнення цих цілей буде ефективнішим, на нашу думку, за умови урахування тенденції, які визначають перспективи розвитку глобального ринкового середовища, зокрема й фармацевтичного.

Учені, що досліджують майбутнє ринку праці в контексті протиборства тенденцій, які будуть формувати робоче середовище в 2030 році [3] стверджують, що робота з великими базами даних та їх аналіз, хмарні технології, електронна комерція – ось пріоритети бізнесу на найближчі п'ять років. На їх думку глобальні тенденції є тією потужною силою, яка змінює суспільство, а з ним і робоче середовище [3], зокрема й у галузі фармації. Прогнозовано, що до 2030 року будуть розвиватися чотири сценарії робочого середовища, які в певних позиціях будуть конгруентними, а в інших – конкурувати між собою [3, с. 9-25]. Тож виникає низка запитань, які турбують керівників та викладачів вітчизняних ЗВМ(Ф)О, студентів, працедавців: Яким буде робоче середовище у фармацевтичній сфері в Україні й світі у найближчі 5-10 років? Як вплинуть прогностичні зміни ринку праці у фармації на професійну реалізацію теперішніх випускників ЗВМ(Ф)О? Як урахувати різні сценарії розвитку робочого середовища у освітньому процесі підготовки майбутніх магістрів фармації?

У пошуках відповідей на ці запитання звернімося до Звіту дослідників міжнародної практики “Люди та Організації” (англ. – PwC), які узагальнили думки й передбачення понад 10 тис. людей з досвідом роботи у сферах промисловості, бізнесу, пошуку талановитих кадрів, розробки стратегій, HR-аналітики та технологій. Респонденти, залучені до цього дослідження проживають у 138 різних країнах світу. Окрім того, до умовиводи PwC ґрунтуються на дослідженнях науковців Індії, Німеччини, Великої Британії та Сполучених Штатів Америки [3, с. 1].

Учені у прогнозах розвитку робочого середовища до 2030 року передбачають чотири моделі (сценарії) з такими назвами й характеристиками:

1) “Людина – головна цінність”. Відповідно цієї моделі вибудовується суспільно-корисний і соціально-орієнтований бізнес; здійснюється колективне фінансування або краудфандинг брендів з високими етичними принципами і бездоганною репутацією; зростає відповідальність індивіда перед суспільством. Людські якості високо цінуються. Співробітники успішно самореалізуються, маючи свободу дій аж до автономії, працюючи в організаціях з діловою репутацією, побудованою з увагою до соціально-етичних аспектів. Це відповідь

суспільства на розукрупнення бізнесу; бажання приносити користь для досягнення загального блага. Усе більше компаній дотримуються концепції “хороша робота” і гідна робота. 25 % респондентів (з 10 029 залучених до дослідження) вважають такий сценарій найбільш вірогідним у розвитку робочого середовища у 2030 році [3].

2) “Інновації в пріоритеті”. Відповідно цієї моделі компанії і приватні особи конкурують за увагу споживача; цифрові технології забезпечують необмежений доступ до інформації і важелі впливу; вузькоспеціалізовані послуги та “нішева” продукція користуються найбільшим попитом; кар'єра будується завдяки сукупності наявних гнучких (“soft skills”) й професійних (“hard skills”) навичок у працівника. При цьому цифрові технології з'єднують співробітника з роботодавцем, кваліфікації – з попитом, капітал – з інноватором, а споживача – з постачальником. 60 % респондентів (з 10 029 залучених до дослідження) вважають такий сценарій найбільш очікуваним у розвитку робочого середовища у 2030 році [3].

3) “Корпоративна турбота”. Відповідно до цього сценарію питання соціальної відповідальності та довіри домінують в порядку денному поряд з демографічними, кліматичними та екологічними питаннями, стаючи основними рушійними силами бізнесу. Це призводить до зміщення уваги на високу суспільну свідомість, екологічну відповідальність, диверсифікацію, права людини і справедливість в широкому сенсі слова, а також на усвідомлення ширшого впливу бізнесу, не обмеженого лише фінансовою сферою. 23 % респондентів (з 10 029 залучених до дослідження) вважають такий сценарій найбільш ймовірним у розвитку робочого середовища у 2030 році [3].

4) “Корпорації – понад усе”. Згідно цього сценарію встановлюється капіталізм великих корпорацій, індивідуальні потреби заступають ідеї соціальної справедливості. Людські можливості, автоматизація, аналітика та інновації – все використовується по максимуму з метою підвищення продуктивності. 70 % респондентів (з 10 029 залучених до дослідження) вважають такий сценарій найвірогіднішим у розвитку робочого середовища у 2030 році [3].

В контексті викладено важливо з'ясувати відповідність глобальних тенденцій у формуванні ринку праці й заходів стратегічного планування розвитку фармацевтичної галузі в Україні. Так, у “Стратегії розвитку медичної освіти в Україні” (2019) [7], реалізацію якої заплановано здійснити до 2029 року, наголошено на важливості запровадження новітніх досягнень у зазначеній сфері, її розвитку як частина світової: “Ми повинні користуватися найкращими здобутками світової медицини, а наші досягнення мають бути конкурентоспроможними та визнані світовою медичною академічною спільнотою” [7].

Важливою віхою у реалізації євроінтеграційних устремлінь України стала подія, пов'язана з набуттям наприкінці червня 2022 року країною статусу кандидата на членство в Європейський Союз (далі – ЄС), що відкриває нові перспективи й має допомогти державі пришвидшити започатковані реформи, зокрема й у фармацевтичній сфері. Так, на думку Д. Лур'є, менеджера Комітету з охорони здоров'я Європейської Бізнес Асоціації, для фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я України це означає низку змін, а саме:

По-перше, Україна має розробити й увести в дію законодавство у сфері обігу лікарських засобів (далі – ЛЗ) відповідно до нормативно-правових актів ЄС, оскільки статус кандидата в ЄС – це вже не про адаптацію та гармонізацію

законодавства, а про те, що з певного моменту Україна (за планом – з 2029 року) має повноцінно відповідати законодавству та процедурам ЄС [5].

По-друге, стратегічні ініціативи розвитку фармацевтичної сфери мають бути узгоджені з європейськими. Наприклад, під час розроблення проекту “Стратегії розвитку системи охорони здоров’я до 2030 року” [6] було визначено її центральний аспект – питання європейської інтеграції галузі. З набуттям Україною статусу кандидата ЄС стратегічно важливо побачити її місце в спільноті, зокрема й з точки зору європейського фармацевтичного ринку. Це має прискорити процес підписання секторальних угод, зокрема щодо ринку ЛЗ, що розкриває перспективи “промислового безвізу” як чинника набуття Україною рівноправної участі у фармацевтичній взаємодії фармацевтичної спільноти ЄС (напр.: підписання Угоди про оцінку відповідності та прийнятності промислової продукції (англ.: Agreements on Conformity Assessment and Acceptance of industrial Goods – АСАА) в частині медичних виробів тощо) [5].

По-третє, перегляд процедури Належної виробничої практики (англ.: GMP – Good Manufacturing Practice) в контексті вимог до практик органу з оцінки: український інспекторат повинен відповідати рівню інспекторатів ЄС, а робота кожної зі сторін повинна визнаватися як високопрофесійна на довірливих основах. Тому українській стороні потрібно переглянути сучасний стан законодавства і практики у галузі фармації. У подальшому можна говорити про двосторонні угоди щодо визнання результатів інспектувань. Таке визнання з боку Євросоюзу – це передусім визнання України і показник того, що український інспекторат і виробники відповідають міжнародним стандартам і вимогам сертифікації виробничих дільниць. Це сприятиме швидкому укладенню двосторонніх угод і з іншими країнами, зокрема й тими, що мають сувору регуляторну систему [5].

По-четверте, потрібно активізувати процес розгляду стимулів для українського виробництва, які будуть відповідати зобов’язанням у рамках Світової організації торгівлі та ЄС, тобто конкурентним ринковим принципам (страхування експортних ризиків, кредитування підприємств, довгострокове державне замовлення тощо). На думку експертів, якщо Україна отримає розуміння свого місця у Фармацевтичній стратегії для Європи, зрозуміє мету і обсяг необхідного виробництва в Україні, то це стане стимулом як для вітчизняного виробника ЛЗ, так і для локалізації виробництва в нашій країні [5].

Наукова проєкція тенденцій розвитку ринкового середовища, національних пріоритетів розбудови фармацевтичної галузі, а також запитів споживачів послуг на освітній процес з підготовки майбутніх фармацевтів у закладах вищої медичної (фармацевтичної) освіти України дає змогу з’ясувати, що саме майбутньому фармацевту необхідно бути компетентним у питаннях, які передбачають знання асортименту ЛЗ, фізико-хімічних властивостей медичних препаратів, технологій їх приготування та правил зберігання, вміння вільно орієнтуватися у номенклатурі ЛЗ та медичних препаратів, їх видах та групах, складі, правилах застосування, дозуванні [7; 11]. Окрім того, що під час роботи в аптеці фармацевт має бути зосередженим, точним й скрупульозним, оскільки він не лише продає ліки покупцям, але й вивчає рецепти лікарів, пропонує аналоги ЛЗ, пояснює особливості їх застосування тощо.

Натепер і на перспективу важливим, на нашу думку, є урахування положень Стандарту вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 22 Охорона здоров’я спеціальності 226 Фармація, промислова фармація спеціалізації 226.01 Фармація; 226.02 Промислова фармація, 2022) [11] з тим,

щоб задовольнити запити головних стейкхолдерів – держави, суспільства, представників фармацевтичного ринку праці та працедавців, й звичайно ж – замовників освітніх послуг (студентів). Тож, під час навчання майбутніх магістрів фармації у Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця (далі – НМУ) викладачі кафедри хімії ліків та лікарської токсикології фармацевтичного факультету зосереджують увагу на формуванні загальних й фахових (спеціальних) компетентностей студентів, зокрема таких як:

- здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі фармації/промислової фармації у широких або мультидисциплінарних контекстах (ФК01) [11];

- здатність збирати, інтерпретувати та застосувати дані, необхідні для професійної діяльності, здійснення досліджень та реалізації інноваційних проєктів у сфері фармації (ФК02) [11];

- здатність розв'язувати проблеми фармації у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності (ФК03) [11];

- здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію у сфері фармації до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються (ФК04) [11].

З тим, щоб найефективніше здійснювати підготовку майбутніх фахівців у галузі фармації до професійної діяльності, професорсько-викладацьким колективом кафедри хімії ліків та лікарської токсикології НМУ здійснюється освітня діяльність, під час якої практикується поєднання різних режимів роботи (online та аудиторна) – аудиторно-дистанційне навчання. Так, узагальнення думок викладачів кафедри дає змогу дійти висновків про те, що доцільно добирати оптимальну комбінацію режимів роботи відповідно до контенту тієї чи іншої навчальної дисципліни, орієнтуватися на персоналізований підхід до організації освітньої діяльності з урахуванням суб'єктивних (індивідуальні особливості перебігу когнітивних процесів у студентів) та об'єктивних (пандемія коронавірусної хвороби (COVID-19), воєнний стан у країні) обставин. До того ж, на думку викладачів, для онлайн-частини змішаного навчання потрібно обрати синхронний чи асинхронний режим взаємодій.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Аналіз моделей розвитку глобального ринкового середовища до 2030 року, зокрема “Людина – головна цінність”, Інновації в пріоритеті”, “Корпоративна турбота”, “Корпорації – понад усе”, дав підставу сформулювати умовивід про те, що очевидно є тенденція до зменшення зорієнтованості на людину, її мотивів щодо самореалізації у професії, і збільшення вірогідності домінування конкурентних переваг і можливостей фахівця; застосування проривних інновацій та ідей, нових бізнес-моделей тощо. Водночас погляд на співробітника майбутнього буде формуватися як наслідок комплексного впливу низки змінних протидіючих чинників, де важливим залишатиметься принципи підприємницької активності, залучення інвестиційного капіталу, вдосконалення освітньої системи з урахуванням тенденцій майбутнього ринку праці, зокрема й фармацевтичного.

З'ясовано, що набуття наприкінці червня 2022 року Україною статусу кандидата на членство в ЄС відкриває нові перспективи й має допомогти державі пришвидшити започатковані реформи, зокрема й у фармацевтичній сфері. Такими є розроблення й введення в дію законодавства у сфері обігу лікарських засобів відповідно до нормативно-правових актів ЄС; узгодження з

європейськими стратегічних ініціатив розвитку фармацевтичної сфери України; перегляд процедури Належної виробничої практики (англ.: GMP – Good Manufacturing Practice) в контексті європейських вимог й міжнародних стандартів; активізація процесу розгляду стимулів для українського виробництва, які будуть відповідати зобов'язанням у рамках Світової організації торгівлі та ЄС, тобто бути конкурентним ринковим принципам тощо.

Встановлено, що в освітньому процесі ЗВМ(Ф)О необхідно урахувати положення Стандарту вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 22 Охорона здоров'я спеціальності 226 Фармація, промислова фармація спеціалізації 226.01 Фармація; 226.02 Промислова фармація (2022) [11] з тим, щоб задовольнити запити головних стейкхолдерів – держави, суспільства, представників фармацевтичного ринку праці та працедавців, й звичайно ж – замовників освітніх послуг.

Перспективними науковими розвідками є дослідження актуальних проблем опанування майбутніми магістрами фармації контентом освітніх компонентів навчального плану, в основі яких – наукова проєкція тенденцій розвитку ринкового фармацевтичного середовища, національних пріоритетів розбудови фармацевтичної галузі, а також запитів споживачів фармацевтичних послуг.

Список використаних джерел:

1. Аптечний саміт України 2022. Доступно: <https://ukrcomexpo.com/pharmacy_summit_Ukraine-2022/>. [21 Серпень 2022].
2. Клімов, О 2016, *Необхідно визначити роль фармацевтичного спеціаліста в суспільстві та системі охорони здоров'я*. Доступно: <<https://www.apteka.ua/article/>>. [19 Серпень 2022].
3. *Майбутнє ринку праці: триборство тенденцій, які будуть формувати робоче середовище в 2030 році* 2018. Доступно: <<https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/workforce-of-the-future-ukr.pdf/>>. [15 Серпень 2022].
4. Ніженковська, ІВ 2013, 'Необхідний та своєчасний підручник для підготовки провізорів на сучасному етапі', *Практикуючий лікар*, № 4, с. 118-119.
5. 'Нові правила у фармації: що маємо на сьогодні та чого очікувати?' 2022, *Щотижневик Аптека*, № 2 (1323), від 24 січня 2022. Доступно: <<https://www.apteka.ua/article/625670/>>. [15 Серпень 2022].
6. *Представлено проєкт Стратегії розвитку системи охорони здоров'я до 2030 року* 2022, Державна служба охорони з лікарських засобів та контролю за наркотиками. Опубліковано 20 січня 2022 року. Доступно: <<https://www.dls.gov.ua/news/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%Bo/>>. [02 Серпень 2022].
7. *Про схвалення Стратегії розвитку медичної освіти в Україні 2019*, Розпорядження Кабінету Міністрів України № 95-р., від 27 лютого 2019 р. Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95-2019-%D1%80#Text/>>. [18 Вересень 2022].
8. *Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників* 2021. Постанова Кабінету Міністрів України № 725, від 14 липня 2021 р. Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/725-2021-%D0%BF#Text>>. [18 Вересень 2022].
9. Рева, ТД 2016, 'Актуальні проблеми підготовки фахівців фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я України', *Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький педагогічний університет імені Григорія Сковороди"*, Додаток 1 до Вип. 37. Том 1 (69), Тематичний випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору", Київ: Гнозис, с. 358–366.
10. Рудяк, ЮА, Дідух, ВД, Майхрук, ЗВ, Багрій-Заяць, ОА, Горкуненко, АБ & Паласюк, БМ 2021, 'Освітній процес в умовах пандемії', "Актуальні питання вищої медичної (фармацевтичної) освіти: виклики сьогодення та перспективи їх вирішення": матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. конф. в онлайн-режимі за допомогою системи microsoft teams (Тернопіль, 20–21 трав. 2021 р.), *Терноп. нац. мед. ун-т імені І. Я. Горбачевського МОЗ України*, Тернопіль : ТНМУ, с. 413-414.

11. *Стандарт вищої освіти України 2022*, Галузь знань 22 Охорона здоров'я спеціальності 226 Фармація, промислова фармація спеціалізації 226.01 Фармація; 226.02 Промислова фармація. Доступно: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha_osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/11/11/226-Farmatsiya.promyslova.farmatsiya.mahistr-981-04.11.2022.pdf>. [11 Вересень 2022].
12. 'Статус кандидата на вступ до ЄС: виклики та можливості для фармацевтичного ринку України' 2022, *Щотижневик Аптека*, № 16-17 (1337/1338). Доступно: <<https://www.apteka.ua/article/639768>>. [18 Вересень 2022].
13. Фесенко, ВЮ 2016, 'Упровадження європейського досвіду освітніх інновацій у вітчизняну фармацевтичну освіту на початку ХХ ст.', *Фармація ХХІ століття: тенденції та перспективи: матеріали VIII Національного з'їзду фармацевтів України* (13-16 вересня 2016 року), Харків, Т 2, с. 376.

References:

1. *Aptechnyi samit Ukrainy (Pharmacy Summit of Ukraine)* 2022. Dostupno: <https://ukrcomexpo.com/pharmacy_summit_Ukraine-2022/>. [21 Serpen 2022].
2. Klimov, O 2016, *Neobkhidno vyznachyty rol farmatsevtichnoho spetsialista v suspilstvi ta systemi okhorony zdorovia (It is necessary to determine the role of the pharmaceutical specialist in society and the health care system)*. Dostupno: <<https://www.apteka.ua/article/>>. [19 Serpen 2022].
3. *Maibutnie rynku pratsi: tryborstvo tendentsii, yaki budut formuvaty roboche seredovyshe v 2030 rotsi (The future of the labor market: triathlon of trends that will shape the work environment in 2030)* 2018. Dostupno: <<https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/workforce-of-the-future-ukr.pdf>>. [15 Serpen 2022].
4. Nizhenkovska, IV 2013, 'Neobkhidnyi ta svoiechasnyi pidruchnyk dlia pidhotovky provizoriv na suchasnomu etapi (A necessary and timely textbook for the training of pharmacists at the current stage)', *Praktykuiuchy likar*, № 4, s. 118-119.
5. 'Novi pravyla u farmatsii: shcho maiemo na sohodni ta choho ochikuvaty? (New rules in pharmacy: what do we have today and what to expect?)' 2022, *Shchotyzhnevuk Apteka*, № 2 (1323), vid 24 sichnia 2022. Dostupno: <<https://www.apteka.ua/article/625670/>>. [15 Serpen 2022].
6. *Predstavleno proiekt Stratehii rozvytku systemy okhorony zdorovia do 2030 roku (The project of the Strategy for the Development of the Health Care System until 2030)* 2022, Derzhavna sluzhba okhorony z likarskykh zasobiv ta kontroliu za narkotyky. Opublikovano 20 sichnia 2022 roku. Dostupno: <<https://www.dls.gov.ua/news/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%B0/>>. [02 Serpen 2022].
7. *Pro skhvalennia Stratehii rozvytku medychnoi osvity v Ukraini (On the approval of the Strategy for the Development of Medical Education in Ukraine)* 2019, Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy № 95-r., vid 27 liutoho 2019 r. Dostupno: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95-2019-%D1%80#Text/>>. [18 Veresen 2022].
8. *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro systemu bezpererвноho profesiinoho rozvytku medychnykh ta farmatsevtichnykh pratsivnykiv (On the approval of the Regulation on the system of continuous professional development of medical and pharmaceutical workers)* 2021. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 725, vid 14 lypnia 2021 r. Dostupno: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/725-2021-%D0%BF#Text>>. [18 Veresen 2022].
9. Reva, TD 2016, 'Aktualni problemy pidhotovky fakhivtsiv farmatsevtichnoho sektoru haluzi okhorony zdorovia Ukrainy (Actual problems of training specialists in the pharmaceutical sector of the health care industry of Ukraine)', *Humanitarnyi visnyk DVNZ "Pereiaslav-Khmelnytskyi pedahohichnyi universytet imeni Hryhoriia Skovorody"*, Dodatok 1 do Vyp. 37. Tom 1 (69), Tematychnyi vypusk "Vyshcha osvita Ukrainy u konteksti intehratsii do yevropeiskoho osvitnoho prostoru", Kyiv: Hnozys, s. 358-366.
10. Rudiak, YuA, Didukh, VD, Maikhruk, ZV, Bahrii-Zaiats, OA, Horkunenko, AB & Palasiuk, BM 2021, 'Osvitnii protses v umovakh pandemii (Educational process in the conditions of a pandemic)', *"Aktualni pytannia vyshchoi medychnoi (farmatsevtichnoi) osvity: vyklyky sohodennia ta perspektyvy yikh vyrishennia"* : materialy XVIII Vseukr. nauk.-prakt. konf. v onlain-rezhymi za dopomohoiu systemy microsoft teams (Ternopil, 20-21 trav. 2021 r.), *Ternop. nats. med. un-t imeni I. Ya. Horbachevskoho MOZ Ukrainy*, Ternopil : TNMU, s. 413-414.
11. *Standart vyshchoi osvity Ukrainy (Standard of higher education of Ukraine)* 2022, Haluz znan 22 Okhorona zdorovia spetsialnosti 226 Farmatsiia, promyslova farmatsiia spetsializatsii 226.01 Farmatsiia; 226.02 Promyslova farmatsiia. Dostupno: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha_osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/11/11/226-Farmatsiya.promyslova.farmatsiya.mahistr-981-04.11.2022.pdf>. [11 Veresen 2022].

12. 'Status kandydata na vstup do YeS: vyklyky ta mozhlyvosti dlia farmatsevychnoho rynku Ukrainy (he status of a candidate for joining the EU: challenges and opportunities for the pharmaceutical market of Ukraine)' 2022, *Shchotyzhnevyyk Apteka*, № 16-17 (1337/1338). Dostupno: <<https://www.apteka.ua/article/639768>>. [18 Veresen 2022].
13. Fesenko, VIu 2016, 'Uprovadzhennia yevropeiskoho dosvidu osvitnikh innovatsii u vitchyznianu farmatsevychnu osvitu na pochatku XX st. (Introduction of European experience of educational innovations into domestic pharmaceutical education at the beginning of the 20th century)', *Farmatsiia XXI stolittia: tendentsii ta perspektyvy: materialy VIII Natsionalnoho zizdu farmatsevtiv Ukrainy* (13-16 veresnia 2016 roku), Kharkiv, T 2, s. 376.